

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра туристичного та готельноресторанного бізнесу

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Давиденко І.В.

“ ___ ” _____ 2022 р.

РЕФЕРАТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 242 «Туризм»
за темою:

Сучасний стан і перспективи розвитку туристичних
кластерів у Карпатському регіоні

Виконавець

студентка IV курсу ЦЗФН

Миронюк Юлія Ігорівна

Науковий керівник

к.е.н, доцент Михайлюк О.Л.

Одеса 2022

ВСТУП

Актуальність теми. Туристична галузь у всьому світі відіграє значну роль у формуванні валового внутрішнього продукту країни, створенні додаткових робочих місць, забезпеченні зайнятості населення й активізації зовнішньоекономічної діяльності. Туризм впливає на будь-які сфері економіки, зокрема, транспорт, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання й інші, тобто є локомотивом соціально-економічного розвитку держави.

У сучасному розвитку туристичної галузі значну роль значну роль відіграють кластери, які у всьому світі вважаються ефективним засобом формування національних конкурентних переваг, підвищення ефективності виробництва за рахунок вертикальної та горизонтальної інтеграції як окремих галузей, так і підприємств. Завдяки активному функціонуванню кластер розкриває можливості регіону як привабливої туристичної дестинації та забезпечує залучення інвестицій, створює привабливий інвестиційний клімат, здатний збільшити обсяги капіталовкладень у туристичний та курортно-рекреаційний комплекс і його інфраструктуру.

Метою роботи є дослідження сучасного стану і перспектив розвитку туристичних кластерів у Карпатському регіоні (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька області).

Питання розвитку туристичної галузі, а саме туристичних кластерів, описуються в працях Портера М. [3], Мартіна Р. [6], Шепельова І.Г. [10], Ярового В.Ф. [12] та багатьох інших. Аналіз та особливості розвитку туристичних кластерів у Карпатському регіоні досліджували Луцький В. Е. [34], Українська Асоціація Активного та Екологічного туризму [36], Мільчевич А. А. [38]. та ін.

Задля досягнення поставленої мети потрібно вирішити ряд наступних **завдань:**

- розкрити сутність кластерної політик;
- проаналізувати нормативно-правову базу у сфері кластерної політики;
- дослідити види і моделі туристичних кластерів;
- розглянути світовий та європейський досвід розвитку туристичних кластерів;
- визначити роль туристичних кластерів у регіональному розвитку територій;
- провести дослідження кластерів як основу комплексного розвитку туризму у Карпатському регіоні.

Об'єктом дослідження у дипломній роботі є туристичні кластери Карпатського регіону.

Предмет дослідження теоретичні і практичні аспекти розвитку туристичних кластерів у Карпатському регіоні.

Практичне значення роботи:

- розкрито сутність кластерної політик;
- проаналізовано нормативно-правову базу у сфері кластерної політики;
- досліджено види і моделі туристичних кластерів;
- розглянуто світовий та європейський досвід розвитку туристичних кластерів;
- визначено роль туристичних кластерів у регіональному розвитку територій;
- проведено дослідження кластерів як основу комплексного розвитку туризму у Карпатському регіоні.

Методи дослідження: аналогії (порівняльна характеристика розвитку кластерів у світі); порівняльного, історичного, статистичного аналізу - для аналізу розвитку туристичних кластерів в Україні; предметного моделювання, метод аналіз-синтез, системно-структурний – для систематизації основних понять.

Інформаційна база дослідження. Дослідження по темі кваліфікаційної роботи проводилися за допомогою аналізу законодавчих актів; ДСТУ; літературних джерел, матеріалів офіційних сайтів об'єктів ресторанного бізнесу; сайту Державної служби статистики України.

Структура та обсяг роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатку. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 67 сторінок. Робота містить 5 таблиць, 3 малюнки. Список використаних джерел включає 47 найменувань.

Публікації за темою дослідження.

1. Миронюк Ю. СВІТОВИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти (м. Одеса, 12 квітня 2022 р.) / Одеський національний економічний університет. Одеса: ОНЕУ, 2022. - 164 с. (С. 107-110).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні основи кластерної політики»** було досліджено сутність кластерної політики, розглянуто вивчення кластерної політики та кластерних програм іноземними дослідниками, було проаналізовано основну нормативно-правову базу у сфері кластерної політики, виокремлено особливості нормативно-правового регулювання кластерної політики в Україні.

У другому розділі **«Специфіка туристичних кластерів»** було досліджено особливості кластерної політики та туристичного кластеру. Було з'ясовано, що перевагою кластерної політики є те, що вона надає велике значення мікроекономічній складовій економічного розвитку, а також його просторовим і соціальним аспектам. Крім того, кластерна політика використовує ефективні інструменти стимулювання територіального розвитку, що проявляється у збільшенні зайнятості населення, підвищенні конкурентоспроможності регіональних виробничих систем, зростанні доходів тощо.

Було з'ясовано, що таке туристичний кластер, які сектори відносяться до туристичного кластеру та якими є основні фактори створення кластерних формувань в туризмі.

Окрім цього, було також досліджено Світовий і європейський досвід розвитку туристичних кластерів. Було наведено приклади успішної роботи туристичних кластерів різних іноземних країн.

Було вивчено яким чином працюють іноземні туристичні кластери, як їми управляють, яка була основна мета їхнього створення і якими були наслідки. Далі було досліджено особливості національного досвіду створення та розвитку туристичних кластерів.

У третьому розділі **«Сучасний стан та перспективи розвитку туристичних кластерів у Карпатському регіоні»** було, по-перше, досліджено роль туристичних кластерів у регіональному розвитку територій. Було наведено

класифікацію кластерів у Карпатському регіоні, було виокремлено проблеми впровадження кластерної політики в економіку України та виділено причини, через які дані кластери не розвиваються належним чином. Було вивчено особливості діяльності кластерів у Карпатському регіоні, а особливо кластерів готельних послуг, а також кластерів медичного туризму. Було спрогнозовано можливості, які можуть отримати різні учасники від діяльності таких кластерів. Загалом було з'ясовано особливості діяльності кластерів туристичних послуг у Карпатському регіоні, досліджено основні існуючі кластери в цьому регіоні та їхній вплив на економіку.

ВИСНОВКИ

Процеси кластеризації економік країн світу вже показали свою ефективність. Функціонування тисяч туристичних кластерів свідчить про інноваційність цього методу впливу на конкурентоспроможність як окремих сфер туризму, так і окремих територій або країн, що розвивають ці структури.

Україна теж активно розвиває туристичні кластери, але має низку проблем:

- недостатність необхідних для створення та розвитку кластерів знань і лідерів, які були б готові не тільки генерувати саму ідею створення кластера, але й здійснити її на практиці;

- низька активність влади і бізнесу щодо вивчення і подолання проблем, які стоять на шляху реалізації кластерних ініціатив, через що вони рідко стають предметом обговорень;

- недостатній рівень організаційного розвитку кластера, включаючи відсутність практики стратегічного планування розвитку кластера, відсутність системи ефективних інформаційних комунікацій між учасниками кластера;

- повільне формування ринку інноваційної продукції як частини проєктів розвитку кластерів.

- відсутність закону «Про кластери»;

- відсутність чіткої стратегії щодо організаційної структури кластера.

Щоб максимізувати шанси на успіх, туристичні кластери Карпатського регіону повинні:

- Використовувати потенціал своєї території: ініціативи кластера повинні ґрунтуватися на існуючих знаннях і порівнянні сильних сторін регіону.

- Заохочувати самоорганізацію: кластери повинні розроблятися з нуля. Приватні підприємства, місцеві освітні установи і агенції економічного розвитку знаходяться в кращому положенні для визначення можливостей,

оцінки конкурентних переваг і мобілізації широкої підтримки регіональних кластерних ініціатив.

- Об'єднання ресурсів. Кластерні ініціативи можуть максимізувати свій вплив з обмеженими засобами, тоді як державні органи, керівники корпорацій, ВНЗ, благодійні фонди та некомерційні організації координують і об'єднують свої ресурси і організують свої програми в рамках всеосяжних стратегій.

- Розділити ризики: державний і приватний сектори повинні розділяти ризики. Державні інвестиції у науково-дослідну інфраструктуру часто необхідні для запуску кластерів та забезпечення зацікавленості з боку приватного сектора.

- Підготувати кваліфіковану робочу силу: для створення стійкого кластера недостатньо залучити науково-дослідні центри та бізнес. Повинні існувати програми, що передбачають навчання персоналу, інфраструктуру, а також допомогу для початківців.

- Забезпечити стимули. З огляду на зростаючу глобальну конкуренцію, державні початкові гранти, кредитні гарантії, податкові пільги та інші фінансові стимули можуть впливати на корпоративні рішення. Такі стимули повинні бути ретельно розроблені, щоб стимулювати надійні приватні інвестиції.
- Моніторинг та вимірювання: ефективність функціонування туристичного кластера повинна контролюватися і вимірюватися. Повинні бути створені системи для оцінки ефективності державних інвестицій в регіональні кластерні програми. Вимірювання ефективності важливо, щоб визначити, які інструменти державної політики працюють.

АНОТАЦІЯ

На кваліфікаційну роботу студентки ЦЗФН Миронюк Ю.І.

на тему:

«Сучасний стан і перспективи розвитку туристичних кластерів у Карпатському регіоні»
здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 242 «Туризм»
Одеський національний економічний університет, м. Одеса, 2022 рік

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів; містить 5 таблиць, 3 малюнки, висновки. Список літератури складається з 47 найменувань.

Об'єкт дослідження: туристичні кластери Карпатського регіону.

Предмет дослідження: теоретичні і практичні аспекти розвитку туристичних кластерів у Карпатському регіоні.

У першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КЛАСТЕРНОЇ ПОЛІТКИ» досліджується сутність, переваги і недоліки кластерної політики, розглядаються кластерні програми та проводиться літературний огляд аспектів кластерної політики, що були описані у працях багатьох вчених.

У другому розділі «СПЕЦИФІКА ТУРИСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ» розглядаються види і моделі туристичних кластерів, оцінюється світовий та європейський досвід розвитку туристичних кластерів та аналізується національний досвід створення і розвитку туристичних кластерів.

У третьому розділі «СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ У КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ» вивчається роль туристичних кластерів у регіональному розвитку територій, розглядається класифікація кластерів та наводиться приклад кластеру, як основи комплексного розвитку туризму у Карпатському регіоні.

Ключові слова: туристичні кластери, кластерна політика, нормативноправова база, регіональний розвиток, Карпатський регіон.

SUMMARY

for qualification work of CZFH student Myronyuk Yu.I.

on the topic:

«Current state and prospects of development of tourist clusters in the Carpathian region»
obtaining a bachelor's degree in specialty 242 «Tourism»
Odessa National University of Economics, Odessa, 2022

Qualification work consists of three sections; contains 5 tables, 3 figures, conclusions. The list of literature consists of 47 titles.

Object of research: tourist clusters of the Carpathian region.

Subject of research: theoretical and practical aspects of development of tourist clusters in the Carpathian region.

The first section «THEORETICAL FUNDAMENTALS OF CLUSTER POLICY» explores the nature, advantages and disadvantages of cluster policy, discusses cluster programs and reviews the aspects of cluster policy, which have been described in the works of many scholars.

The second section «SPECIFICS OF TOURIST CLUSTERS» considers the types and models of tourism clusters, assesses global and European experience in the development of tourism clusters and analyzes the national experience of creation and development of tourism clusters.

The third section «CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF TOURIST CLUSTERS IN THE CARPATHIAN REGION» examines the role of tourist clusters in regional development, considers the classification of clusters and provides an example of cluster tourism.

Key words: tourist clusters, cluster policy, normative - legal base, regional development, Carpathian region.